

DEVELOPMENT OF INNOVATIONS AND TECHNOLOGIES IN THE BANKING SECTOR

Maria Neykova

University of Veliko Tarnovo "St. St. Cyril and Methodius"- Veliko Tarnovo, Bulgaria

Abstract: The paper analyzes the innovative trends that determine the development of financial markets. The nature of financial innovations in the banking sector has been clarified and a detailed classification has been made. The risks affecting the banking business in the context of its digitalization and globalization are presented. The role of innovation in the future development of the banking sector has been recognized.

Keywords: banking services, payment services, investments, financial innovation.

РАЗВИТИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ И ТЕХНОЛОГИИТЕ В БАНКОВИЯ СЕКТОР

Мария Нейкова

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – В. Търново

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Филиал В. Търново

Резюме: В научния доклад са анализирани иновативните тенденции, които определят развитието на финансовите пазари. Изяснена е същността на финансовите иновации в банковия сектор, като е направена тяхна подробна класификация. Представени са рисковете, влияещи върху банковия бизнес в контекста на неговата дигитализация и глобализация. Отчетена е ролята на иновациите за бъдещото развитие на банковия сектор.

Ключови думи: банкови услуги, платежни услуги, инвестиции, финансови иновации.

Въведение

Иновациите, въведени от банките през последните години, са една от най-важните предпоставки, които предизвикват динамични трансформации в бизнеса на кредитните институции. В съвременните условия е трудно да се намери банка, която да не разглежда в своята стратегията иновациите и използването на съвременните технологии като необходимо условие за повишаване на качеството на обслужване на своите клиенти. Финансовите иновации водят до ускоряване на икономическия растеж и до устойчиво развитие на всички сектори на икономиката. Банковият сектор е особено податлив на иновации, тъй като дори малки краткосрочни колебания на паричните и финансовите пазари оказват значително влияние върху икономиката не само на държавата, но и на цялата международна финансова система. От своя страна тези колебания могат да се окажат както фактор за бърз растеж, така и причина за продължителна криза. Ето защо темата на изследването е особено актуална.

Обект на изследване в научния доклад са иновациите и новите технологии, които се внедряват в банковия сектор през последните години.

Целта е да се изследва степента на интеграция на високо интелектуалните информационни и комуникационни технологии в банковия сектор, както и да се отчете тяхната роля в процеса на повишаване на неговата ефективност.

Дигитална трансформация на сектора

Процесът на глобализация увеличава значително рентабилността на финансовите институции, като ускорява движението на паричните капитали и широкото използване на финансовите иновации, от една страна, а от друга, като способства за засилване на конкуренцията между финансовите посредници главно в международен план. От специализираната научна литература е известно, че съществува значителна позитивна връзка между равнището на конкуренцията и иновациите във финансовия сектор, която има стимулиращ характер за неговото развитие. Конкуренцията принуждава финансовите компании и в частност търговските банки да разработват нови продукти и услуги и да въвеждат нестандартни подходи за правене на бизнес. От своя страна това обстоятелство води до промяна в поведението на икономическите субекти, до създаване на иновативни финансови инструменти, до сегментиране на финансовия пазар, до появата на глобални и регионални финансови институции и т.н.

Международната финансова интеграция предизвиква постоянно увеличаващ се поток от финансови трансакции. Паричните потоци в икономиката преминават основно през банковите системи на отделните държави. Глобалният финансов пазар става все по-тясно интегриран на международно ниво в контекста на развитието на процесите на либерализация. Налице е процес на увеличаване на обема на международните портфейлни инвестиции, който зависи от нивото на риск на държавата, към която те се насочват. Консолидирането на паричните ресурси постепенно заличава границите между банковата и другите видове финансова дейност, води до увеличаване на трансграничните финансови потоци, както и до увеличаване на търсенето на иновативни форми на финансови трансакции.

Важен фактор за внедряването и разпространението на финансовите иновации са значителните постижения в областта на информационните технологии и широкото им използване в дейността на финансовите институции – за развитие на финансовия инженеринг, намаляване на транзакционните разходи, възможността за организиране на онлайн търговията и др. От друга страна обаче чрез тях шокът, възникнал на един от пазарите, може лесно да се разпространи и на други пазари.

Понятие, същност и видове иновации в банковия сектор

Появата на иновативни банкови продукти и технологии се дължи на еволюцията на банковите институции. Тяхното развитие и популяризиране на всеки един от етапите в развитието на банковото дело се определя от нуждите на процеса на възпроизвеждане и вида на икономическата система.

Чрез създаването на нов банков продукт е възможно да се разрешат противоречията в процеса на възпроизвеждане, противоречията между ликвидност, рентабилност и риск, между ограничените ресурси на банките и променящите се нужди на потенциалните клиенти.

Иновациите в банковия сектор се разбират като създаване на нови банкови продукти (услуги), както и подобряване на съществуващите с помощта на съвременни информационни технологии, използване на модерно технологично оборудване в банките с цел повишаване на ефективността и конкурентоспособността на предоставяните услуги и промяна на технологията за обслужване на клиентите на банката.

Съществуват разнообразни класификации на банковите иновации. Една от най-подробните, при която са използвани единадесет различни критерия, е представена в табл. 1 (Охлопков, 2011, с. 12-13).

Таблица 1. Класификация на банковите иновации

№	Критерии за класификация	Видове иновации
1	В зависимост от целите	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Свърхнови и нови ➤ Оперативни и перспективни
2	Според вида на нововъведението	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Нови от техническа гледна точка ➤ Нови от гледна точка на потребителите
3	Според причината на възникване	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Стратегически ➤ Реактивни (отбранителни)
4	Според обема на въздействие	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Точкови ➤ Системни
5	В зависимост от обхвата на изпълнение	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Технологични ➤ Продуктови ➤ Организационни
6	Според влиянието на новите продукти върху поведението на потребителите	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Адаптивни ➤ Функционални ➤ Фундаментални
7	Според степента на новост	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Нови за световната банкова дейност ➤ Нови за банковата дейност в страната
8	В зависимост от темповете на въвеждане	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Бързи ➤ Забавени ➤ Равномерни ➤ Скокообразни
9	Според потребностите	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Насочени към удовлетворяване на съществуващите потребности ➤ Насочени към удовлетворяване на нови потребности
10	В зависимост от областта на приложение	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Управленчески ➤ Организационни ➤ Социални
11	По предназначение	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Насочени към подобряване на ефективността на прилагането на предлаганите продукти и услуги ➤ Насочени към подобряване на качеството на продуктите и услугите

Съвременните технологии, сред които електронни пари, извършване на плащания чрез онлайн банкиране, мобилно банкиране, онлайн плащания и др. позволяват на клиентите да извършват банкови операции от разстояние. Това гарантира удобство и практичност поради липсата на необходимост от посещение на банкови офисите, което, разбира се, спестява време.

Роля на финансовите иновации в банковия сектор

Основният и най-ефективен фактор за успешното функциониране на банковата система е политиката за въвеждане и развитие на иновативни финансови продукти и технологии. Те трябва да се разбират като иновативни технологии, които се внедряват във финансовия и банковия сектор и катализират ефективното изпълнение на функциите на търговските банки.

В рамките на подобряването на икономиката на страната като цяло банковият сектор играе ролята на основна база за изграждане на система за финансиране на процеса на модернизация, тъй като заема най-голям дял във финансирането на иновациите в дълготрайни активи на бизнес-организациите.

Промените в законодателната и регулаторна рамка, засилената конкуренция на пазара на банкови услуги, значителните регионални различия в състава на клиентите и възможностите за разширяване на бизнеса, както и повишените изисквания за сигурност и достъпност на телекомуникационните системи са предпоставки за развитие на иновативната дейност в банковите институции.

Процесът на осъществяване на иновационната дейност на търговските банки е тясно свързан с планирането и осъществяването на различни приоритетни области на тяхната дейност, които се предопределят от характерните особености на развитие на банковата система. Тези особености включват:

- ✓ либерализацията на банковото законодателство;
- ✓ нарастването на междубанковата конкуренция;
- ✓ появата на виртуални банки;
- ✓ ускореното навлизане на финансовите иновации в дейността на банките;
- ✓ универсализацията на банковото дело;
- ✓ използването на електронните платежни системи;
- ✓ интернационализацията и глобализацията на банковото дело.

В процеса на разработването и въвеждането на нови технологии, които водят до подобряване на съществуващия механизъм на функциониране на финансовите институции, не бива да се забравя възможността за настъпване на определени рискови ситуации. Рисковете, възникващи в процеса на финансовите иновации, се характеризират със следните особености:

- от една страна основните рискове, засягащи развитието на финансовите иновации, са лихвения, кредитния, пазарния, иновационния и ликвидния;
- от друга страна, основата за сключването на финансови сделки между отделните контрагенти е разликата в прогнозирането на пазарното поведение, различните инвестиционни хоризонти и някои чисто субективни причини. Необходимостта от модернизация на търговските банки до голяма степен се дължи на промените, настъпващи на международната сцена. Тези промени се проявяват на няколко нива: глобално, регионално и национално, тъй като международната банкова система все повече се представя като глобален финансов и информационен комплекс.

Между внедрените технологии и нуждите на клиентите на търговските банки се наблюдава ярко изразена логическа връзка. Основните предпочитания на клиентите се удовлетворяват чрез допълнителни услуги, предоставяни от банката. Ясен пример е индивидуалното обслужване на клиенти (частното банкиране) или отдалечените банкови услуги извън определен касов център за разплащане. Дистанционното управление на банковите сметки се осъществява с помощта на следните услуги:

- мобилно банкиране (мобилен банкинг, m-банкиране);
- интернет банкиране;
- телебанкинг.

Развитието на банковите услуги в посока на отдалечения модел на банкиране се обяснява с редица особености, а именно с промяната в начина на живот на обществото, с постоянната динамика на социалната и икономическата среда, в която оперира банковия сектор и с автоматизацията на банковите операции в условията на жестока конкуренция. Трябва да се отбележи, че въпреки консервативните принципи на местните банки, ръководството на повечето от тях се опитва да прилага иновациите не само за решаване на въпроси, свързани със стратегическото развитие на кредитната институция, но и за решаване на някои текущи проблеми.

В контекста на глобализацията въвеждането на иновативни технологии и продукти в банковата дейност е изключително необходимо, тъй като позволява на банковите институции да издържат на постоянно увеличаващата се конкуренция между тях. Въз основа на опита на чуждестранните банки е препоръчително при разработването на своята иновативна стратегия местните кредитни институции да управляват ефективно иновационния процес и да наблюдават промените в околната среда, за да могат да определят приоритетите в своята дейност. Банките следва да разработят стратегии и програми за осъществяване на своята иновационна дейност и да подкрепят иновативните идеи и инициативи на персонала.

Създаването на иновативна инфраструктура на банката ще реши въпроса за справедливата оценка на интелектуалната ѝ собственост и ще повиши мотивацията за стимулиране на иновационния процес. Проблем на местните банки е не толкова създаването на банкови иновации, а въвеждането им в дейността на банката с възможно най-малко разходи и за най-кратко време. С други думи, ефективността на иновациите не е достигнала необходимото равнище. В съвременните условия иновациите позволяват на банката, предоставяйки услуги на своите клиенти, да получава допълнителен доход за дълъг период от време. Ефективността от въвеждането на иновативни технологии не винаги може да бъде оценена чрез финансови показатели. Качествените промени във функционирането на банката допринасят за нейната ефективност, която се изразява чрез лоялността на клиентите. Така иновативните технологии формират концепцията за банка на бъдещето, която в своята дейност трябва да използва технологии, които постигат стратегически ефект, който се състои в увеличаване на броя на клиентите, намаляване на разходите за банковите операции при поемане на оптимално ниво на риск. По този начин банката ще реализира своите конкурентни предимства не само в краткосрочен план, но и в дългосрочен и ще заеме водеща позиция в световната финансова общност.

Концепция за директна банка

Концепцията за директна банка засяга широк спектър от дейности, като целта е да се даде на потребителите достъп до все повече банкови услуги през определено мобилно устройство. По този начин отпада необходимостта от физическо обслужване на клиентите в определени локации. Технологиите позволяват всеки аспект от банкирането да се осъществява он-лайн, включително и кешовите разплащания да се изведат извън традиционния офис. Създават се 24-часови обособени зони за самообслужване, оборудвани с автоматизирани машини, в които клиентите могат да теглят и внасят суми в левове и евро. Дигиталните функционалности на банките могат да се подобрят допълнително, ако се осигури възможност едни и същи платформи да се използват едновременно както от банковите служители, така и от клиентите.

Технологичните промени в банковия сектор се осъществяват постепенно, а не еднократно и в пълен обем. Необходимо е да се инвестира в дигитализация на финансите, човешките ресурси, логистиката и операциите, което да отговаря на непрекъснато променящите се изисквания на пазара на банкови и финансови услуги. Комуникацията, умението за критично мислене и ученето през целия живот стоят в основата на бъдещото развитие.

Основните цели, които могат да се постигнат в резултат на дигитализацията в банковия сектор, са насочени към:

- привличането на нови клиенти;
- оптимизирането на цените на банковите продукти и услуги;
- редуцирането на разходите по обслужването на клиентите;
- по-доброто опознаване на потребностите на клиентите;
- разширяването на кръстосаните продажби.

Съвременните условия, в които функционира банковия бизнес, позволяват ясното идентифициране на три основни катализатора, които подпомагат и ускоряват развитието на банковите иновации: глобализацията на световните пазари на финансови и банкови услуги, засилващата се конкуренция между банковия и небанковия финансов сектор и глобалната финансова криза (Карминский и Жданова 2013, с. 106). Иновациите в банковия сектор трябва да са насочени към удовлетворяването на потребностите на клиентите. Иновативните бизнес механизми в банковия сектор трябва да са от полза за тях и да позволят поведението им да се променя съобразно промените в пазарната среда. Потребителите на иновации са тези, които трябва да оценят дали новите услуги подобряват живота им или не.

В заключение могат да се направят следните изводи и обобщения. Първо, дигитализацията подпомага банковия сектор при предоставянето на нов тип услуги за неговите клиенти, които те да имат възможност да ползват все по-бързо, по-достъпно и по-удобно в своето ежедневие. Второ, иновациите се използват в почти всички области от дейността на банката – в кредитирането, в разплащанията, в управлението на спестовни и инвестиционни продукти и др. Трето, тенденциите в банковия сектор са свързани с намаляване обема на кешовите разплащания, с нарастване дела на използваните мобилни устройства като средство за осъществяване на плащания в сравнение с банковите карти, както и с появата на възможности за предоставяне на нови услуги във виртуална среда.

Библиография

1. Карминский А. М. и Жданова, О. Р. (2013). Современные тенденции банковских инноваций, *Маркетинг и менеджмент инноваций*, (2), 106-118.
2. Охлопков, А. В. (2011). Инновации в сфере предоставления банковских услуг: автореф. дисс. канд. экон. наук., Москва.
3. Георгиев, Г., Кръстев, Б. и Марева, И. (2015). *Инвестиции*, Пловдив: Макрос.
4. Младенова, Г. (2010). *Маркетинг на финансовите услуги*. София: УИК.
5. https://cio.bg/management/2018/03/28/3433349_prokredit_bank_realizira_koncepciiata_si_za_direktna/